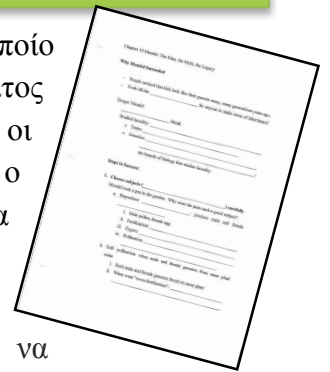


Καθοδηγητικές Σημειώσεις (ΚΣ) (Καζολιά & Κουρέα, 2015)

Οι Καθοδηγητικές Σημειώσεις (ΚΣ) είναι μια επιστημονικά τεκμηριωμένη στρατηγική που δίνει έμφαση στην ενεργό ανταπόκριση των μαθητών στη γενική τάξη (Heward, 1994). Αποτελεί αποτελεσματικό διδακτικό εργαλείο για τους εκπαιδευτικούς, το οποίο διδάσκει στους μαθητές να διακρίνουν τις κύριες και δευτερεύουσες ιδέες σε ένα μάθημα. Η δομημένη και προκαθορισμένη μορφή της στρατηγικής ενισχύει την αύξηση της συμμετοχής όλων των μαθητών, προωθώντας έτσι τη συνεκπαίδευση μαθητών με και χωρίς αναπηρίες.

A. Τι είναι η διδακτική στρατηγική των ΚΣ;

Οι Καθοδηγητικές Σημειώσεις (ΚΣ) είναι περίγραμμα σημειώσεων, το οποίο κατασκευάζει ο εκπαιδευτικός ενσωματώνοντας κεντρικές ιδέες του μαθήματος (Heward, 2001). Οι ΚΣ σχεδιάζονται έτσι ώστε να έχουν κενά, τα οποία οι μαθητές γράφουν τις βασικές λέξεις-κλειδιά του μαθήματος καθώς ο εκπαιδευτικός παραδίδει το μάθημα μέσω διαφανειών σε λογισμικό πρόγραμμα του υπολογιστή (π.χ., PowerPoint). Ο εκπαιδευτικός ενσωματώνει βασικές πληροφορίες του διδακτικού αντικειμένου καθώς και συγκεκριμένα σύμβολα (π.χ., «⊕», «■», «☞», «→»), τα οποία βοηθούν τους μαθητές να επικεντρώνονται στους διδακτικούς στόχους (Stringfellow & Miller, 2005, Joseph & Eveleigh, 2009).



B. Σε ποιους απευθύνονται οι ΚΣ;



Σε μαθητές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της γενικής τάξης. Ειδικότερα, η αποτελεσματικότητα των ΚΣ έχει τεκμηριωθεί για μαθητές με ήπιες διαταραχές μάθησης όπως Μαθησιακές Δυσκολίες, Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής ή/και Υπερκινητικότητα, συναισθηματικά και προβλήματα συμπεριφοράς (Hamilton, Seibert, Gardner & Talbert-Johnson, 2000 • Patterson, 2005 • Sweeney, Ehrhardt, Gardner, Jones, Greenfield & Fribley, 1999).



Σε εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων και γνωστικών αντικειμένων του Αναλυτικού Προγράμματος. Έρευνες έχουν εφαρμοστεί σε μαθήματα όπως Ιστορία, Γεωγραφία, Μαθηματικά, Βιολογία, Φυσική, κλπ. (Lazarus, 1991 • Lazarus, 1993 • Sweeney, Ehrhardt, Gardner, Jones, Greenfield & Fribley, 1999 • Patterson, 2005).

Γ. Γιατί ο εκπαιδευτικός να χρησιμοποιεί τις ΚΣ στο μάθημα;

Κατά την εφαρμογή των ΚΣ στη μαθησιακή διαδικασία προκύπτουν τα εξής πλεονεκτήματα:

- 1) Οι μαθητές παράγουν πλήρεις και ακριβείς σημειώσεις κατά τη διάρκεια της διάλεξης. Οι μαθητές λαμβάνουν ακριβείς σημειώσεις με αποτέλεσμα να μπορούν να τις μελετήσουν και στο σπίτι. Έτσι, πετυχαίνουν υψηλότερες βαθμολογίες στις αξιολογήσεις σε σχέση με τους μαθητές που απλά είναι ακροατές της διάλεξης του εκπαιδευτικού (Carrier, 1983 • Kierwa, 1987 • Norton & Hartley, 1986).
- 2) Με τις ΚΣ οι μαθητές εμπλέκονται ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία και στο περιεχόμενο του εκάστοτε μαθήματος. Αυτό συμβαίνει διότι οι μαθητές για να ολοκληρώσουν τις ΚΣ πρέπει να ανταποκρίνονται ενεργά στη διάλεξη, δηλαδή να ακούν, να σκέφτονται, να ρωτούν, να συζητούν, και παράλληλα να γράφουν (Heward, 2001).
- 3) Οι μαθητές μπορούν εύκολα να προσδιορίσουν τις πιο σημαντικές πληροφορίες του μαθήματος. Αυτό συμβαίνει διότι οι ΚΣ περιλαμβάνουν τις βασικές έννοιες, με αποτέλεσμα να μπορούν να καταλάβουν και να διαφωτίσουν τους μαθητές στο να καταγράφουν το πιο σημαντικό περιεχόμενο του μαθήματος.
- 4) Οι ΚΣ μπορούν να λειτουργήσουν αρκετά βοηθητικές ώστε να προετοιμαστούν οι μαθητές πριν την έναρξη της διάλεξης του εκπαιδευτικού στην αίθουσα διδασκαλίας.
- 5) Με τις ΚΣ ο εκπαιδευτικός καθοδηγείται και αυτός έτσι ώστε να μην ξεφεύγει από το μάθημα και να αποφεύγει να «πέσει» στην παγίδα της φλυαρίας. Με αυτό τον τρόπο ο εκπαιδευτικός επικεντρώνεται μόνο σε ότι είναι πιο σημαντικό να γνωρίζουν οι μαθητές του και ταυτόχρονα έχει τη δυνατότητα με τις ΚΣ να δημιουργήσει μία σύντομη αξιολόγηση των μαθητών (Heward, 2001).

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΚΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΔΙΑΛΕΞΗΣ

<u>Καθοδηγητικές Σημειώσεις</u>	<u>Παραδοσιακή Διάλεξη</u>
Οι μαθητές ανταποκρίνονται ενεργά και αλληλεπιδρούν με το περιεχόμενο του μαθήματος.	Οι μαθητές γίνονται παθητικοί δέκτες/παρατηρητές των πληροφοριών του εκάστοτε μαθήματος.
Με τη χρήση των συμβόλων, με την επισήμανση των λέξεων-κλειδιών, οι μαθητές είναι σε θέση να καθορίσουν αν κατάλαβαν και κατανόησαν.	Δεν είναι σε θέση οι μαθητές ακούγοντας τη διάλεξη του μαθήματος να αναγνωρίσουν και να ξεχωρίσουν τις σημαντικότερες πληροφορίες.
Οι μαθητές παράγουν σημειώσεις του μαθήματος για μελέτη στο σπίτι και επανάληψη.	Δεν δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές να μάθουν να κρατούν σημειώσεις μόνοι τους σε διαλέξεις με γρήγορο ρυθμό παρουσίασης.

Οι εκπαιδευτικοί σχεδιάζουν προσεκτικά το μάθημά τους καθώς και τις ΚΣ.	Επιβάλλει τον εκπαιδευτικό και τις απόψεις του, χωρίς να δίνει τη δυνατότητα να ακουστεί δεύτερη άποψη, καθώς παρουσιάζουν το υλικό τους με αποδιοργανωμένο και ανομοιόμορφο τρόπο.
Οι εκπαιδευτικοί ακολουθούν το περιεχόμενο και τη σειρά του μαθήματος.	Οι εκπαιδευτικοί ξεφεύγουν από το περιεχόμενο του μαθήματος, με πολλές ασήμαντες και άσχετες πληροφορίες και καμιά φορά και φλυαρίες.
Απευθύνονται σε όλους τους μαθητές ανεξαρτήτως δυσκολιών και ικανοτήτων με μεγάλη αποτελεσματικότητα.	Σε ένα ακροατήριο με μαθητές διαφορετικών ικανοτήτων, η διάλεξη του εκπαιδευτικού καταλήγει στο να έχουν καταλάβει την παράδοση του μαθήματος πολύ λίγοι (δεν λαμβάνει υπόψη της τα ατομικά ενδιαφέροντα και τις δυνατότητες των μαθητών).

Δ. Βήματα εφαρμογής των ΚΣ στη γενική τάξη

Ο εκπαιδευτικός προβαίνει στα πιο κάτω βήματα για την ετοιμασία και εφαρμογή των ΚΣ στη γενική τάξη:

- 1) Αποφασίζει τη διδακτική (-ες) ενότητα (-τες) για την εφαρμογή των ΚΣ. Ενδεικτικά κριτήρια για την επιλογή της ενότητας αποτελούν ο βαθμός δυσκολίας του περιεχομένου και των διδακτικών στόχων της ενότητας, ο όγκος των πληροφοριών, και η γενίκευση των στόχων σε κατοπινές ενότητες.
- 2) Καθορίζει μετρήσιμους και συγκεκριμένους διδακτικούς στόχους, ώστε να μπορούν να αξιολογηθούν για όλους τους μαθητές.
- 3) Ετοιμάζει τις διαφάνειες της διδακτικής ενότητας μέσω συγκεκριμένου λογισμικού (π.χ., PowerPoint) χρησιμοποιώντας βασικές έννοιες/κλειδιά του μαθήματος που ευθυγραμμίζονται με τους διδακτικούς στόχους.
- 4) Επιλέγει το σύστημα συμβόλων για τις ΚΣ των μαθητών. Για παράδειγμα:

★: Ορισμός	→: Σημαντική Ιδέα	■: Μελέτησε	☞: Δραστηριότητα
------------	-------------------	-------------	------------------

- 5) Κατασκευάζει τις ΚΣ των μαθητών σε επεξεργαστή κειμένου (π.χ., Word) με βάση το περιεχόμενο των διαφανειών. Ο εκπαιδευτικός δημιουργεί κενά προς συμπλήρωση και ενσωματώνει σύμβολα που θα καθοδηγούν τους μαθητές στις πληροφορίες του μαθήματος.
- 6) Ενισχύει τις ΚΣ με εικόνες, σχεδιαγράμματα, χάρτες, ή πίνακες για την ενίσχυση των διδακτικών στόχων.

Ε. Αξιολόγηση των μαθητών

Στα αρχικά στάδια εφαρμογής της στρατηγικής των ΚΣ στην αίθουσα διδασκαλίας, ενδείκνυται από τον εκπαιδευτικό της τάξης να συλλέγει τις ΚΣ των μαθητών σε καθημερινή βάση έτσι ώστε να αξιολογεί την πληρότητα και ακρίβεια των σημειώσεων. Αυτό πρέπει να γίνεται από τον εκπαιδευτικό διότι έτσι θα μπορεί να έχει μία άμεση ανατροφοδότηση και ένα σύστημα ελέγχου για την ολοκλήρωση των ΚΣ. Οι καθημερινοί έλεγχοι των ΚΣ θα γίνεται από τον εκπαιδευτικό σε τυχαίους μαθητές κάθε φορά.

Επιπρόσθετα, για την αποτελεσματικότητα των μαθησιακών αποτελεσμάτων και στόχων που έχουν τεθεί, μπορεί ο εκπαιδευτικός να εφαρμόζει σε τακτά χρονικά διαστήματα και σύντομες αξιολογήσεις. Αυτές θα είναι χρονομετρημένες, μικρής έκτασης και σύντομης απάντησης δοκιμές με στόχο να διαπιστωθεί ο βαθμός επίτευξης των μαθησιακών στόχων.

Με τη χρήση των ΚΣ οι μαθητές εκπαιδεύονται σε μία δομημένη μορφή σημειώσεων, όπου αυτή η μορφή σταδιακά θα πρέπει να μεταβεί σε μία ημι-δομημένη μορφή, όπου οι μαθητές θα καλούνται να χρησιμοποιήσουν οι ίδιοι τα σύμβολα σε δικές τους προσωπικές σημειώσεις των μαθημάτων τους. Ουσιαστικά δηλαδή θα αποσύρονται σταδιακά οι ΚΣ από τον εκπαιδευτικό ώστε οι μαθητές να μάθουν να κρατούν τις δικές τους σημειώσεις ακόμα και σε μαθήματα που δεν γίνεται χρήση των ΚΣ.

Βιβλιογραφία

- Carrier, C. A. (1983). Notetaking research: Implications for the classroom. *Journal of Instructional Development*, 6(3), 19-25.
- Hamilton, S. L., Seibert, M. A., Gardner, R., Ill, & Talbert-Johnson, C. (2000). Using guided notes to improve the academic achievement of incarcerated adolescents with learning and behavior problems. *Remedial and Special Education*, 21, 133-140.
- Heward, W.L. (1994). Three low-tech strategies for increasing the frequency of active student response during group instruction. In R.Gardner III, D.M. Sainato, J.O. Cooper, T.E. Heron, W.L. Heward, J.W. Eshleman, & T.A.Grossi (Eds.) *Behavior analysis in education: Focus on measurably superior instruction* (pp.283-320). Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
- Heward, W. L. (2001). *Guided notes: Improving the effectiveness of your lectures*. Columbus, OH: The Ohio State University Partnership Grant for Improving the Quality of Education for Students with Disabilities.
- Kierwa, K. A. (1987). Notetaking and review: The research and its implications. *Instructional Science*, 16, 233-249.
- Lazarus, B. D. (1993). Guided notes: Effects with secondary and post secondary students with mild disabilities. *Education and Treatment of Children*, 16, 272-289.
- Lazarus, B. D. (1991). Guided notes, review, and achievement of secondary students with learning disabilities in mainstream content courses. *Education and Treatment of Children*, 14, 112-127.
- Norton, L. S. & Hartley, J. (1986). What factors contribute to good examination marks? The role of notetaking in subsequent examination performance. *Higher Education*, 15, 355-371.
- Patterson, K. B. (2005). Increasing positive outcomes for Africa American males in special education with the use of guided notes. *Journal of Negro Education*, 74, 311-320.
- Sweeney, W. J., Ehrhardt, A. M., Gardner, R., Ill, Jones, L., Greenfield, R., & Fribley, S. (1999). Using guided notes with academically at-risk high school students during a remedial summer social studies class. *Psychology in the Schools*, 36, 305-318.